

**НАУКИ ПРО СУСПІЛЬСТВО: ЕКОНОМІКА,
ПРАВО, МЕНЕДЖМЕНТ, ПОЛІТОЛОГІЯ**

УДК 330.8:378.4

О. В. Горняк, Л. Х. Доленко, І. А. Ломачинська

**РОЗВИТОК ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ В ОДЕСЬКОМУ
УНІВЕРСИТЕТІ: ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСОНАЛІЇ**

У статті розглядається розвиток економічної науки в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова за 150 років у контексті історії кафедри економічної теорії та історії економічної думки і еволюція наукових підходів до аналізу соціально-економічних процесів вченими, що працювали на ній. Аналіз показує, що наукові дослідження завжди велися в руслі найгостріших та найнагальніших проблем економіки, що свідчить про важливість і актуальність наукових розробок економістів університету для економічного розвитку країни і Одеського регіону, як на попередніх етапах, так і в сучасних умовах.

Ключові слова: політична економія, економічна теорія, аграрні відносини, рента, відносини власності, відносини планомірності і пропорційності, соціально-економічний розвиток країни, регіону, підприємства, інституціональна теорія, індустриальна економіка, теорія фірми, теорія галузевих ринків, теорія стратегії підприємства, теорія фінансів, Одеський національний університет.

Економічна теорія в університеті викладалась з початку його заснування на всіх факультетах. Економічна наука к Новоросійському університеті розвивалася у тісному взаємозв'язку з економічним розвитком Одеси, Півдня України та країни в цілому. Наукова і суспільна робота видатних вчених-економістів завжди зосереджувалася навколо економічних проблем, що стояли перед народним господарством.

Якщо розглядати перший етап розвитку економічної науки, то особливо важливим в цьому плані був період з середини 60-х років XIX століття до жовтня 1917 р. Відміна кріпацтва в 1861 р., яка відкрила можливості для капіталістичного розвитку, на десятиліття визначила наукові інтереси вчених-економістів Новоросійського університету, вклад яких у розвиток економіки, культури та освіти міста і регіону був особливо вагомим. Вони досліджували роль селянства в економічному розвитку,

майбутнє сільської общини, можливості виходу на європейські ринки, конкуренцію у виробництві та експорті хліба. Представників економічної науки об'єднувало те, що вони, здебільшого, були високоосвіченими людьми, які вважали своїм громадянським обов'язком працювати на благо вітчизни. Перше місце серед них займає М. Вольський, який став першим завідувачем кафедри політичної економії. Він був випускником Рішельєвського ліцею, а вищу освіту здобув у Московському університеті. Його магістерська дисертація «Обработка земель крестьянами-собственниками» і докторська – «Рабская обработка земли» висвітлювали прогресивність капіталістичних аграрних відносин. Неабиякою науковою цінністю й досі є робота М. М. Вольського «Очерк истории хлебной торговли Новороссийского края с древних времен до 1852 г.» [1].

У праці «Задачи политической экономии и отношение ее к другим наукам» (1872) М. М. Вольський виступив як завзятий пропагандист політекономічних знань, справедливо вважаючи, що «...знання науки сприяє пом'якшенню грубого егоїзму, оновленню політики серед суспільних і міжнародних відносин, знищенню тисяч причин, що призводять до сутичок, переворотів та революцій» [2]. Він був одним з небагатьох, хто розглядав політекономію невіддільно від моралі і права. За своїми поглядами М. Вольський був близьким до фізіократів, але інші напрями та школи політекономії він теж ретельно вивчав і викладав студентам.

В 1876 році завідування кафедрою політекономії і статистики перейшло до професора О. С. Постникова. Його основні праці стосувалися проблем общинного землеволодіння [3]. Суть пореформних аграрних змін у країні, на його погляд, мала полягати в тому, щоб, зберігаючи общинне землеволодіння, дбати про збільшення державної земельної власності. Держава, мовляв, скуповуватиме землі у дворян і передаватиме їх сільським громадам для розширення селянського землеволодіння. Лекторська майстерність О. С. Постникова була такою, що туди, де викладав він, сходилися студенти з інших факультетів. Нерідко до цих аудиторій навідувались і вчені, особливо І. І. Мечников. О. Постников активно виступав проти чиновницької регламентації діяльності вищої школи. В 1882 р. Постников за власним бажанням пішов у відставку і залишив Одесу.

Після О. С. Постникова кафедру очолив Л. В. Федорович. Коло наукових інтересів його було дуже широким – від проблем цінності до кредитного обігу. Безпосереднім джерелом утворення і збільшення капіталу, на думку Л. В. Федоровича, є ощадливість, збереження цінностей для вкладання їх у виробництво, а прибуток і зиск – це наслідок утримування від сьогочасного споживання цінностей для кращого, хоч і поміркованого, задоволення потреб у майбутньому. В 1882 році він ви-

дав фундаментальну працю «История политической экономии древних времен», яка сприяла розповсюдженню економічних ідей та формуванню Одеської школи політичної економії. Навіть у наш час книга не втратила свого значення. Стиль, логіка дослідження, багатство фактичного матеріалу, ерудиція автора робить її привабливою для тих, хто вивчає історію економічної думки. Крім того, він був автором таких робіт, як «Политическая экономия», «Теория политической экономии» в 2-х частинах (1901 р.), «Курс политической экономии (1905 р.) [3-4]. Він був противником трудової теорії вартості і повністю поділяв погляди неокласиків, які стверджували, що ціна визначається не лише працею, але й їх рідкістю.

Серед економістів-практиків, що працювали в Новоросійському університеті, був видатний агроном І. У. Палімпсестов, який свого часу викладав у Рішельєвському ліцеї, а згодом став професором університету. Багато років підряд він виконував обов'язки секретаря Товариства сільського господарства Південної Росії і редагував «Записки общества». У. Палімпсестов – автор багаточисленних робіт, присвячених сільському господарству. За його редакцією, було видано 17 томів «Записок». Більшість статей належали головному редактору наукового журналу. Про призначення видань говорилося в редакторському вступі до першого тому: «Зараз настала нова пора: багато з місцевих господарів займалися поліпшенням своїх господарств і у багатьох з'явилося бажання знайти допомогу в теорії та досвіді». І. У. Палімпсестов мав тверде переконання, що наш край здатен стати житницею західноєвропейських країн, але для цього слід докорінно змінити методи господарювання. В основу їх повинен лягти зв'язок з наукою, раціоналізація та інтенсифікація. А осередням реорганізації господарств має стати перерозподіл земельної власності та перехід її до рук селян. Чітким застереженням лунали слова вченого: «Якщо наші селяни тільки користуватимуться землею, це не лише не поліпшить їхнього побуту, а навпаки, поставить їх у ще важче становище, а вічне володіння землею з усіма правами власності на неї може довести сільське господарство до квітучого стану – незаперечним доказом цього є мало не весь захід Європи».

Важливу роль у розвитку економічної науки в Новоросійському університеті відіграв професор Р. Орбінський. Він не був політекономом, але, вийшовши у відставку після 25 років педагогічної діяльності, повністю присвятив себе господарській діяльності. Економічні проблеми міста стали для нього пріоритетними. Він був прибічником капіталістичного шляху розвитку, але для переходу на нього необхідно провести, як вважав Р. Орбінський, колосальну роботу з поліпшення і будівництва залізничних доріг, усіх видів транспорту. Крім того, необхідна реформа

в сфері кредитних відносин, організація поземельного кредиту, створення сприятливих умов для вільної торгівлі зерном.

Торгівлі зерновими Р. Орбінський надав особливого значення. З метою вивчення зарубіжного досвіду він їде до США, а потім свої погляди та висновки щодо вивченого досвіду викладає в книзі «О хлебной торговле в Северо-Американских Соединенных Штатах» [5]. Дуже добре знаючи торгівлю, Р. Орбінський постійно захищав інтереси безпосередніх виробників зерна. Крім того, він був експертом з інших економічних питань. Він був одним із засновників «Південно-Російського пароплавництва», в 1887 р. приймав участь у створенні акціонерного товариства «Південно-Західні залізничні дороги».

Знавцем аграрних відносин був також і професор В. О. Косинський, який очолював кафедру політекономії протягом 1905-1909 років. Він був прихильником подальшого капіталістичного розвитку країни, швидшої ліквідації пережитків кріпаччини, переділу поміщицьких земель. Його праці «Крестьянское и помещичье хозяйство» (1906), «К вопросу о современном сельскохозяйственном кризисе» (1906), «К аграрному вопросу» (1906) «Возможна ли в России аграрная реформа без частичной экспроприации?» (1909) [6] та інші такого ж спрямування викликали гострі дискусії. Вивчаючи стан справ у сільському господарстві, В. Косинський приходив до висновку про те, що культурна відсталість селянства є непоборним гальмом для будь-якого господарського успіху. Для ліквідації відсталості необхідні освіта, створення закладів господарського призначення, покращення правового стану селян. В. О. Косинський розробляв також теорію статистики, про що свідчать такі його роботи як «О приемах научной разработки статистических данных» (1890) [7], «К вопросу о мерах и развитии производительных сил России. Статистико-экономический эскиз» (1904) [9]. Використовуючи колосальний статистичний матеріал, В. Косинський проводить порівняльний аналіз «техніко-економічної природи» селянського та поміщицького господарства. Висновки економіста на користь селян, підприємства яких, за його дослідженнями, є більш життєздатними і пристосованими. Але автор підкреслює, що за існуючих політичних і культурних умов раціональне ведення сільськогосподарського виробництва і вирішення аграрного питання неможливе [10].

Працюючи згодом у Київському політехнічному інституті, В. О. Косинський став одним з 12 перших членів Української Академії наук, створеної 1918 року. Він займався також політичною діяльністю: входив до складу Центральної Ради, був міністром праці за часів гетьманату.

З 1909 р. кафедру очолює доц. В. Д. Катков. В цей же час на кафедрі працює професор політичної економії С. І. Солнцев, який згодом став

академіком Всеукраїнської Академії наук, а з 1929 року – АН СРСР. Серед його наукових праць: «Движение населения в связи с формами землевладения» (1903), «Рабочие бюджеты в связи с теорией обнищания» (1907), «Общественные классы» (1919). Особливу ж увагу дослідник приділяв питанням розподілу національного прибутку в умовах капіталізму, вважаючи, що зменшення частки робітничого класу в національному продукті є причиною антагонізму між пролетаріатом і буржуазією. Ці ідеї покладені в основу його відомої наукової праці «Заработная плата как проблема распределения» (1925). Багато уваги академік С. І. Солнцев приділяв викладанню політекономії. Він опублікував підручники, серед яких «Введение в политическую экономию. Предмет и метод» (1922) [11] та інші.

Після жовтня 1917 р. вивчення і викладання політичної економії стало здійснюватися виключно з позиції ортодоксального марксизму-ленінізму. В цей час на базі університету був створений інститут народного господарства. Курс політичної економії в ньому з 1921 р. по 1930 р. читав професор І. Герліх, який був прекрасним педагогом і вихователем. Професор Борович І. був відомим як крупний спеціаліст в галузі статистики. Він організував Одеське статистичне бюро, написав багато робіт, присвячених проблемам економіки. До 150-річчя м. Одеси він підготував великий курс статистики і видав книгу «История населения Одессы».

В 1933 році, коли було відновлено роботу університету, кафедру політекономії очолив професор М. С. Вайнштейн, який особливу увагу приділяв дослідженню ідей класичної політекономії в сфері аграрних відносин та особливостям їх застосування в соціалістичному сільському господарстві. Цьому присвячена його відома наукова праця «Проблема ренты у Д. Рикардо, у К. Маркса и в советском хозяйстве» (1927) [12]. Це свідчить про те, що викладачі кафедри працювали над важливими теоретичними і практичними проблемами розвитку економіки.

В подальшому кафедру очолив доцент М. А. Адлер (у роки Другої світової війни загинув під Севастополем). Його наукові інтереси були зосереджені навколо філософських проблем політичної економії і, перш за все, вчення К. Маркса. Найбільш відомі роботи «Марксизм как пролетарское мировоззрение» (1923), «Маркс как мыслитель» (1924), «Энгельс как мыслитель» (1924), «Коммунизм у Маркса» (1925) [13-15].

У перші повоєнні роки кафедру очолив професор Г. І. Тіктін, який займався дослідженням фінансів і грошового обігу ще з дореволюційних часів. Основні наукові роботи професор Тіктін Г. написав у 30-і роки ХХ ст. Це – «К вопросу о теоретических основах учения о советских деньгах», рецензія на книгу проф. В. Іконникова «Денежное обраще-

ние и кредит», рукописи монографій «Основы теории советский финансов», «Теоретические основы учения о советских деньгах» [10]. З 1946 по 1958 рр. кафедрою керував доцент М. О. Мойсеєв. Його наукові інтереси концентрувалися навколо проблем безробіття в умовах капіталізму. Найбільш відомі праці М. О. Мойсеєва: «Накопление капитала и обнищание пролетариата» (1957 р.) та «Развитие государственно-монополистического капитализма» (1969 р.) [16-17].

З 1958 до 1988 р. завідувачем кафедри був д.е.н. професор О. Г. Лобунець, який досліджував проблеми планомірності та пропорційності економічного розвитку [18]. В цей період кафедра активно займається виконанням господарсько-договірних тем – розробляє довгострокові плани соціально-економічного розвитку підприємств м. Одеси та області. Очолювали даний напрям роботи проф. О. Г. Лобунець та доц. Л. І. Жебрак. Викладачі кафедри (доц. Драгомарецький Д. О., доц. Левченко Л. А.) очолювали роботу факультету підвищення кваліфікації викладачів середніх спеціальних учбових закладів, де проходили стажування викладачі з України, Росії, Болгарії. Доценти кафедри Доленко Л. Х., Марініч Д. М., Плосконос Г. А. успішно працювали за кордоном (Алжир, Гвінея-Біссау, Малі). Наукові інтереси викладачів кафедри стосувалися актуальних проблем розвитку радянської економіки. Проводилися дослідження процесів на мікрорівні економіки, аналізується також макроекономічні проблеми. Проф. О. Г. Лобунець очолював спеціалізовану вчену раду, яка працювала при кафедрі. За час роботи ради в ній захистилося біля 50 здобувачів з різних міст СРСР та інших країн. На кафедрі була створена творча атмосфера для наукових досліджень, успішно працювала аспірантура. Викладачі кафедри приймали активну участь у пропаганді економічних знань серед населення, проводили заняття в школах економічних знань на підприємствах м. Одеси на постійній основі.

Незважаючи на відсутність економічного факультету, кафедра політекономії займала провідне місце в університеті. Викладачі кафедри приймали активну участь у наукових конференціях, публікували результати досліджень у наукових журналах, видавали методичні розробки, готували фахівців високої кваліфікації, приймали участь у наукових дискусіях, що відбувалися як на сторінках наукових журналів, так і на конференціях.

Новітня історія кафедри розпочалася у 1992 році, коли викладачі кафедри почали підготовку студентів з двох спеціальностей – «Економічна теорія» і «Міжнародні економічні відносини». В цей період з 1988 по 1996 рр. кафедрю очолювала д.е.н., професор Н. О. Пільгуй. Коло її наукових інтересів – проблеми історії економічної думки. Найбільш відомі праці Н. О. Пільгуй «Критика макроэкономических моделей регулиро-

вання» (1977), «Гуманизация социалистической экономики» (1987) та «История мировых экономических идей» (1992) [19-21].

Беручи до уваги те, що майбутнім економістам потрібні сучасні знання з фінансів, торгівлі, маркетингу, міжнародного бізнесу, а також кон'юнктури, стратегії і тактики підприємництва, колектив кафедри теоретичної економіки (так з 1996 року почала назватися кафедра політекономії) розпочав опрацювання принципово нових для нашої країни проблем економічної науки, розробку нових курсів і спецкурсів. З 1996 року кафедру очолює доцент Л. Х. Доленко, і її робота активізується в напрямку організації та розвитку міжнародних зв'язків – з університетами США, Великобританії, Німеччини, Франції, Італії, Португалії, Нідерландів та інших країн. Для викладання навчальних курсів з мікро- і макроекономіки, а також з маркетингу запрошували професорів із США. Значна кількість викладачів пройшла стажування в західноєвропейських університетах за допомогою програми Tempus-Tacis. Студенти нових спеціальностей протягом декількох років проходять стажування в університетах Регенсбургу (Німеччина), Ніцци (Франція), Генуї (Італія).

Співпраця з іноземними колегами також сприяла активізації наукової діяльності викладачів, зокрема з новітніх напрямків економічної теорії. Завідувач кафедри к.е.н., доц. Доленко Л. Х. працює над проблемами теорії стратегії підприємства і теорії галузевих ринків. В 1998 році виходить монографія доц. Доленка Л. Х. «Теория стратегии предприятия» [22], яка стала першою в Україні роботою, присвяченою даній проблемі розвитку підприємств в умовах переходу до ринкової економіки. Доц. Горняк О. В. [23-24] займається дослідженням теорій фірми, результатом чого є докторська дисертація «Закономірності формування сучасних підприємств в умовах ринкової економіки» (2004). Ведуться наукові розробки й закономірностей поведінки компаній в умовах відкритої економіки. Так в 2004 році доц. Якубовський С. О. [25] захистив докторську дисертацію «Інвестиційна діяльність транснаціональних корпорацій в умовах сучасного економічного розвитку», в якій також викладено результати спільних досліджень з науковцями Генуезького університету (Італія), Регензбурзького університету (Німеччина), Єльського університету (США). В 2002 році опублікована колективна монографія «Індустріальна економіка: теорія, фірма, регіон» (проф. Богйон Г. (університет Ніцци Софія Антиполіс, Франція), доц. Доленко Л. Х., доц. Горняк О. В., доц. Кулаженко С. І., доц. Левченко Л. А., ст. викл. Ломачинська І. А., стажист Гарболінська М. В. (університет Айова, США)) [26], в якій висвітлено нові концепції, підходи до аналізу мотивів поведінки фірми в різних ринкових структурах, варіанти промислової політики регіону.

У 2000 році по спеціальності «Економічна теорія» була відкрита магістратура, що сприяло ще в більшій мірі розвитку науково-педагогічного потенціалу кафедри. Результатом науково-дослідної роботи є опублікування значної кількості монографій, підручників з грифом Міністерства освіти і науки та підготовка докторів і кандидатів економічних наук.

У 2007 році кафедра теоретичної економіки була перейменована у кафедру економічної теорії та міжнародних економічних відносин, а у 2008 році вона була розділена на дві кафедри: економічної теорії та історії економічної думки (зав. кафедрою – д.е.н., професор Горняк О. В.) і світового господарства і міжнародних економічних відносин (зав. каф. – д.е.н., професор Якубовський С. О.) у відповідності до спеціальностей, за якими готуються і випускаються студенти.

Сьогодні викладачі кафедри економічної теорії та історії економічної думки проводять наукові дослідження з найактуальніших проблем сучасної економічної теорії, зокрема по теорії фірми (проф. Горняк О. В.) [27-28], теорії галузевих ринків (доц. Доленко Л. Х.), інституціональній теорії (проф. Горняк О. В., доц. Скороход І. П., доц. Пічугіна Ю. В. [29-30]), теорії індустріальної економіки (доц. Доленко Л. Х., доц. Макеева О. А. [31], доц. Сідлецька О. С. [32]) та теорії фінансів (доц. Ломачинська І. А. [33-34], доц. Копилова О. В., доц. Крючкова Н. М. [35], ст. викл. Бичкова Н. В. [36-37]).

Викладачі кафедри активно співпрацюють з науковцями провідних вітчизняних вищих навчальних і наукових закладів, зокрема Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана, Київської школи економіки, Київського національного торговельно-економічного університету, Одеського національного економічного університету, Тернопільського національного економічного університету й ін.

Наукові інтереси викладачів кафедри свідчать про те, що кафедра працює у руслі новітніх напрямів розвитку економічної теорії, перш за все, нової інституціональної економічної теорії (НІЕТ). Результати наукових досліджень викладачів кафедри публікуються у наукових журналах України, Росії, Білорусії, Польщі, Німеччини, Франції та інших країн.

Кафедра з 2006 року організувала випуск наукового фахового журналу «Вісник Одеського національного університету. Економіка». Починаючи з 1998 року кожні два роки кафедра організовує міжнародні науково-практичні конференції з проблем інституціоналізації господарської діяльності на різних рівнях і у різних сферах, за результатами яких публікуються збірники тез, які включають, як правило, не менш, ніж 80 доповідей авторів з різних країн. Також кафедра виконує держбюджетні

науково-дослідні теми, за результатами яких лише за останні три роки підготовлені дві колективні монографії: «Економіка і управління в умовах глобальних трансформацій» (2013) [39] та «Закономірності розвитку підприємств в умовах невизначеності економічного середовища» (2015).

Викладачі кафедри плідно працюють зі студентами і аспірантами. Незважаючи на відсутність спеціалізованої вченої ради, аспіранти кафедри успішно захищають дисертації. За 1945-2014 роки кафедра підготувала близько 70 кандидатів наук, 4 доктори наук. Серед кандидатів наук 2 іноземних (Ходор Урхвалі – Сирія, Ду Чуньбу – КНР [38]). Щорічно проводяться наукові студентські конференції, студенти приймають участь у всеукраїнських олімпіадах і конкурсах, публікують свої наукові роботи у співавторстві з науковими керівниками у фахових наукових виданнях. Для молодшого покоління – учнів старших класів – кафедра організувала «Школу молодого економіста», проводить II тур конкурсу науково-дослідних робіт з економіки в рамках МАН Одеської області (секцію «Економіка» очолює на протязі більше десяти років проф. Горняк О. В.), всеукраїнську олімпіаду з економіки для школярів (доц. Ломачинська І. А., викл. Бабанська О. В.).

Сучасний розвиток національної економіки потребує нових підходів до формування і реалізації економічної політики держави на різних рівнях господарської системи. В контексті цього подальший розвиток наукового доробку кафедри економічної теорії та історії економічно думки є важливим, як для економічної теорії, так і господарської практики.

Список використаних джерел та літератури

1. Вольский М. М. Очерк истории хлебной торговли Новороссийского края с древнейших времен до 1852 года / М. М. Вольский. – Одесса : Францов и Нитче, 1854. – 158 с.
2. Вольский М. М. Задачи политической экономии и отношение ее к другим наукам / М. М. Вольский. – Одесса : Типография Ульриха и Шульце, 1872. – 118с.
3. Постников А. С. Общинное землевладение / А. С. Постников. – Одесса : Типография Ульриха и Шульце, 1878. – 51 с.
4. Федорович Л. В. Теория политической экономии. В 2-х частях / Л. В. Федорович. – Одесса : Типография Экономическая, 1901. – 401с.
5. Федорович Л. В. Курс политической экономии / Л. В. Федорович. – Одесса : Типография Экономическая, 1905. – 426 с.
6. Орбинский Р. В. О хлебной торговле в Северо-Американских

- Соединенных Штатах / Р. В. Орбинский. – СПб. : Типография Тренке и Фюсно, 1880. – 477с.
7. Косинский В. А. К аграрному вопросу / В. А. Косинский. – Одесса : Типография экономическая, 1906. – 532 с.
 8. Косинский В. А. О приемах научной разработки статистических данных / В. А. Косинский. – М.: Типо-литография Бонч-Бруевича, 1890. – 76 с.
 9. Косинский В. А. К вопросу о мерах и развитию производительных сил России. Статистико-экономический эскиз. – Одесса : Типография экономическая, 1904.
 10. Очерки развития науки в Одессе / В. М. Адамян, Л. А. Алексеева, Ю. А. Амброз [и др.]. – Одесса : НАН Украины. Южный науч. центр, 1995. – 576 с.
 11. Солнцев С. И. Введение в политическую экономию. Предмет и метод / С. И. Солнцев. – Пг.: Типография Зиновьева, 1922. – 168 с.
 12. Вайнштейн М. С. Проблема ренты у Рикардо, у Маркса и в советском хозяйстве: Дисертация /М. С. Вайнштейн. – Одесса, 1927. – 160 с.
 13. Адлер М. А. Маркс как мыслитель / М. А. Адлер. – Л.-М. : Книга, 1924. – 135 с.
 14. Адлер М. А. Энгельс как мыслитель / М. А. Адлер. – Л.-М. : Книга, 1924. – 103 с.
 15. Адлер М. А. Коммунизм у Маркса / М. А. Адлер. – К. : Госиздат, 1925. – 44 с.
 16. Мойсеева М. О. Накопление капитала и обнищание пролетариата / М. О. Мойсеева. – Одесса: Изд-во Одеск. ун-та, 1957. – 58 с.
 17. Мойсеева М. О. Развитие государственно-монополистического капитализма / М. О. Мойсеева, Д. А. Драгомарецкий, Д. А. Рыбачук. – Одесса, 1969. – 68 с.
 18. Лобунец А. Г. Экономические проблемы пропорциональности общественности производства / А. Г. Лобунец. – К.; Одесса: Вища школа, 1977. – 159 с.
 19. Пильгуй Н. А. Критика макроэкономических моделей регулирования / Н. А. Пильгуй. – К. : Вища школа, 1977. – 227 с.
 20. Пильгуй Н. А. Гуманизация социалистической экономики / Н. А. Пильгуй. – К. : Политиздат Украины, 1987. – 125 с.
 21. Пильгуй Н. А. История мировых экономических идей/

- Н. А. Пильгуй. – К. : Либідь, 1992. – 291 с.
22. Доленко Л. Х. Теория стратегии предприятия: монография / Л. Х. Доленко. – Одесса : Астропринт, 1998. – 158 с.
 23. Богйон Ги Проблемы создания малых предприятий (на примере Украины и Франции) / Г. Богйон, О. В. Горняк . – О. : Астропринт, 1998. – 112 с.
 24. Горняк О. В. Концепція підприємства в перехідній економіці : монографія / О. В. Горняк. – Одеса : Астропринт, 1999. – 164 с.
 25. Якубовський С. О. Інвестиційна діяльність транснаціональних корпорацій та їх вплив на конкурентоспроможність національних економік : монографія / С. О. Якубовський. – О. : ОРІДУ УАДУ, 2002. – 394 с.
 26. Індустріальна економіка: теорія, фірма, регіон : монографія / За заг. ред. Л. Х. Доленко. – КП ОМД: Одеса, 2002. – 316 с.
 27. Горняк О. В. Теорії фірми : навч. посіб. / О. В. Горняк. – О. : Астропринт, 2010. – 122 с.
 28. Горняк О. В. Фірма в економічній теорії та практиці господарювання : монографія / О. В. Горняк. – Одеса : Астропринт, 2004. – 228 с.
 29. Гетьман Е. Л. Параллельная экономика в морехозяйственной деятельности : монография / Е. Л. Гетьман, Ю. В. Пичугина, Е. В. Редина; НАН України, Ін-т пробл. ринку та екон.-екол. дослідж. – О., 2010. – 208 с.
 30. Пичугина Ю. В. Морская транспортно-экспедиторская деятельность : проблемы повышения экономической эффективности / Ю. В. Пичугина; Ин-т пробл. рынка и экон.-экол. исслед. НАН Украины. – О. : ТЕС, 2007. – 293 с.
 31. Макеєва О. А. Стратегія організації підприємництва в Україні в умовах розвитку світового господарства : монографія / О. А. Макеєва; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. – О. : Астропринт, 2007. – 268 с.
 32. Гаркуша О. М. Формування високоефективного виробництва та ринку продукції в агропромисловому комплексі Південного регіону України / О. М. Гаркуша, Л. А. Євчук, О. С. Сідлецька. – Миколаїв, 2000. – 240 с.
 33. Ломачинська І. А. Механізм управління фінансами підприємств в умовах трансформації економіки : монографія / І. А. Ломачинська; Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова. – О. : Астропринт, 2011. – 279 с.
 34. Мельник В. М. Формування фінансової поведінки домогосподарств в Україні : монографія / В. М. Мельник, І. Д. Якушик,

- І. А. Ломачинська, О. О. Драган; Європ. ун-т. – Херсон : Гельветика, 2014. – 211 с.
35. Крючкова Н. М. Податкова політика в системі макроекономічного регулювання : монографія / Н. М. Крючкова; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. – О. : Астропринт, 2011. – 174 с.
36. Мельник В. М. Фінансова архітектура національних корпорацій та її вплив на ефективність фінансової діяльності: монографія / В. М. Мельник, Н. В. Бичкова. – Тернопіль: Астон, 2012. – 244 с.
37. Мельник В. М. Оптимізація фінансової архітектури збиткових підприємств України: монографія / В. М. Мельник, Н. В. Бичкова, І. М. Калінська. – Тернопіль: Астон, 2013. – 203 с.
38. Ду Чуньбу Малі і середнє підприємництво КНР у структурі міжнародного бізнесу : монографія / Ду Чуньбу. – Одеса ; Херсон : Гельветика, 2014. – 174 с.
39. Економіка і управління в умовах глобальних трансформацій : кол. монографія / за заг. ред. О. В. Горняк – Одеса, 2013. – 372 с.